

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetun lain muuttamisesta.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.

Esityksen mukaan maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksiin perustetaan rehtorin virat tai toimet. Samalla rehtorit siirretään kokonaistyöaikaan ja -palkkaukseen. Lisäksi esi-

tyksellä tehdään mahdolliseksi apulaisrehtorin tehtävien määrääminen jollekin opettajista suurimmissa oppilaitoksissa. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä elokuuta 1981.

YLEISPERUSTELUT.

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys.

Ammattikasvatushallituksen ja kouluhallituksen alaisten oppilaitosten rehtoreiden ja johtajien työmäärää ja palkkausta on selvitelty useita vuosia. Rehtoreiden ja johtajien työn luonne on muuttumassa yhä enemmän opettajan tehtävien ohella suoritettavasta lisätehtävästä kohti päätoimista tehtäväkokonaisuutta, johon kuuluu hallinnollisia ja kasvatuksellisia tehtäviä ja opetuksen kehittämistä johtamassaan oppilaitoksessa sekä myös opetustyötä. Opetustyön säilyttämistä rehtoreilla on pidettävä tärkeänä yhteyksien ylläpitämiseksi oppilaisiin ja käytännön opetustoimintaan.

Esityksen tavoitteena on vähentää maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitosten rehtoreiden ja johtajien työmäärää ja kehittää työaika- ja palkkausjärjestelmää huomioon ottaen rehtorien ja johtajien työssä tapahtunut kehitys sekä koulutukselle ja koululaitokselle asetetut tavoitteet, käytettävissä olevat resurssit ja niiden tarkoituksenmukainen hyväksikäyttö. Nykyinen palkkaus- ja työaikajärjestelmä perustuu rehtorin tai johtajan tehtävästä aiheutuvaan opetustuntimäärän huojennukseen ja erilliseen palkkioon. Se muodostaa esteen rehto-

reiden ja johtajien työn uudelleenjärjestämiselle, mistä syystä hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksiin perustetaan erilliset rehtorin virat tai toimet, joihin kuuluvat tehtävät määrätään tapahtuneen kehityksen perusteella ja palkkaus kokonaispalkkauksena.

Hallituksen mielestä tulee lisäksi määrätyn suuruisiin oppilaitoksiin luoda apulaisrehtorijärjestelmä, joka antaa mahdollisuuden rehtorin tehtävien tarkoituksenmukaiseen jakamiseen.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu.

2.1. Nykyinen tilanne.

Maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetun lain (62/62) 8 §:n 2 momentin mukaan ammattikasvatushallitus määrää vakinaisista opettajista rehtorin tai johtajan ja vararehtorin tai varajohtajan. Rehtorien ja johtajien työ- ja opetusvelvollisuutta sekä palkkausta koskevat säännökset ovat kyseisissä oppilaitoksissa perinteisestä taustasta johtuen samankaltaiset. Rehtorin tai johtajan tehtäviä hoi-

tavalle opettajalle suoritetaan erillinen lisäpalkkio. Rehtoreiden tai johtajien opetukseen käyttämä aika on käytännössä muodostunut eri suuruiseksi muun muassa sen vuoksi, että rehtori voi lukea opetusvelvollisuuteensa kuuluvaksi eri määrän tunteja rehtorin tehtävistä tai muusta luokan ulkopuolisesta työstä tai että rehtorilla tai johtajalla on eri määrä ylitunteja. On myös huomattava, että rehtorin tai johtajan tehtävistä aiheutuva opetustuntimäärän huojennus perustuu näissä oppilaitoksissa pelkästään opintosuuntien tai osastojen lukumäärään. Tällöin koulun koon kasvaminen, joka tapahtuu osastojakoa muuttamatta, ei vaikuta rehtorin opetustuntien määrään.

2.2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto.

Vuonna 1972 työnsä aloittanut opettajien työvelvollisuus- ja palkkaustoimikunta laati selvityksen perus- ja keskiasteen oppilaitosten opettajien työ- ja opetusvelvollisuuksista ja palkkauksen muodostumisesta (Komiteamietintö 1974:143). Opettajien työaikatoimikunta on jatkanut selvitystyötä siitä, millä tavoin työaika- ja palkkausjärjestelmää tulisi yksinkertaistaa ja kehittää niin, että se vastaisi muuttuvan koululaitoksen ja opetustoimen asettamia vaatimuksia. Tämä toimikunta perusti rehtorijaoston, joka on käsitellyt pelkästään rehtorien ja johtajien työaika- ja palkkauskysymystä. Jaoston muistio valmistui 16 päivänä kesäkuuta 1975. Se sisältää ehdotukset rehtorien ja johtajien oikeudellista asemaa koskevista säännöksistä yleisellä tasolla koskien kaikkia ammattikasvatushallituksen ja kouluhallituksen alaisia oppilaitoksia sekä ehdotukset oppilaitosryhmittäin opetusvelvollisuuksista ja palkkausluokista. Peruskoulun ja lukion osalta rehtorien ja johtajien siirtyminen kokonaispalkkaukseen tapahtui 1 päivänä elokuuta 1978.

Valtiovarainministeriön asettama opetusalan työryhmä asetti 15 päivänä maaliskuuta 1979 selvitysjaoston. Sen tehtävänä oli tarkentaa edellä mainittua kokonaistyöaika- ja kokonaispalkkauseriaatteelle rakentuvaa rehtorijaoston ehdotusta ammattikasvatushallituksen alaisissa maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksissa. Selvitysjaosto, joka sai työnsä valmiiksi 30 päivänä maaliskuuta 1980, käytti hyväkseen peruskoulun ja lukion rehtorityöryhmän mietintöä. Jaoston selvityksen pohjalta

valmisteltiin opetusministeriössä luonnos hallituksen esitykseksi, josta hankittiin asianomaisten viranomaisten ja yhteisöjen lausunnot sekä käytiin vaaditut neuvottelut virkamiesjärjestöjen kanssa.

3. Esityksen organisatoriset vaikutukset.

Esitys lähtee siitä, että rehtorin virat tai toimet perustetaan lähes kaikkiin maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksiin. Nykyiset oppilaitosten rehtorit tai johtajat siirretään heidän niin halutessaan saman oppilaitoksen rehtorin virkaan tai toimeen. Lain voimaantulon yhteydessä tulee perustettavaksi kaikkiaan 149 rehtorin virkaa tai tointa, joista 53 sijoitetaan maatalousoppilaitoksiin, 52 kotitalousoppilaitoksiin ja 44 kotiteollisuusoppilaitoksiin. Samalla tulee lakkautettavaksi vastaava määrä opettajan virkoja tai toimia. Ellei nykyinen rehtorina tai johtajana toimiva opettaja ole halukas siirtymään perustettavaan virkaan tai toimeen, voidaan siirtymävaiheessa virka tai toimi jättää vakinaisesti täyttämättä kahdeksi vuodeksi, jona aikana virka tai toimi täytetään väliaikaisesti. Mainittua opettajan virkaa tai tointa ei tänä aikana saa täyttää väliaikaisesti.

Lisäksi asetuksen muutoksella on tarkoitus tehdä mahdolliseksi apulaisrehtorin tehtävien määrääminen jollekulle opettajista suurimmissa oppilaitoksissa. Tällaisia oppilaitoksia tulisivat olemaan kaikki opettajaopistot ja opistot sekä muista maataloudellisista oppilaitoksista oppilasmäärältään suuret tai sellaiset, joiden yhteydessä toimii monipuolinen, iso koulutila.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset.

Uudistuksen kustannukset aiheutuvat suurimmaksi osaksi rehtorin ansion lisäyksestä ja siitä, että rehtorien siirtyessä kokonaispalkkaukseen ja kokonaistyöaikaan siirtyy aikaisemmin rehtorina tai johtajana toimineiden opettajien pitämiä oppitunteja koulun muiden opettajien pidettäväksi. Vastaavasti syntyy kustannuksia apulaisrehtoreiden palkkioista ja siitä, että apulaisrehtorin opetusvelvollisuuden huojennus siirtää oppitunteja oppilaitoksen muiden opettajien pidettäväksi.

Kustannukset ovat kokonaisuudessa 4,32 miljoonaa markkaa vuodessa ja jakaantuvat seuraavasti:

Rehtorin virkojen ja toimien perustaminen

milj. mk

— maatalousoppilaitokset	1,04
— kotitalousoppilaitokset	1,65
— kotiteollisuusoppilaitokset	1,06

Apulaisrehtorin palkkiot ja opetusvelvollisuuden huojennus

— maatalousoppilaitokset	0,33
— kotitalousoppilaitokset	0,09
— kotiteollisuusoppilaitokset	0,05
	4,32

Laskelmat on tehty käyttäen perusteena 1 päivänä helmikuuta 1980 voimassa olleita palkkaustaulukoita ja palkkausluokkia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

1. Lain perustelut.

8 ja 9 §. Tähän saakka ammattikasvatushallitus on määrännyt maataloudellisen oppilaitoksen johtoa varten vakinaisista opettajista oppilaitosmuodosta riippuen rehtorin tai johtajan ja vararehtorin tai varajohtajan. Maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetun lain 8 §:n 2 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että johtokunnan apuna oppilaitoksen johtoa ja valvontaa varten olisi oppilaitosmuodosta riippumatta rehtori sekä, milloin niin asetuksella säädetään, apulaisrehtori tai vararehtori.

Lain 9 §:ää esitetään muutettavaksi siten, että valtion oppilaitoksissa voi olla rehtorin virka ja yksityisluontoisissa oppilaitoksissa rehtorin toimi. Tarkoituksena on, että rehtorin virat tai toimet perustetaan lähes kaikkiin maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksiin. Niissä oppilaitoksissa, joihin ei perusteta rehtorin virkaa tai tointa, järjestetään rehtorin tehtävien hoito asetuksella entiseen tapaan määräämällä ne jollekulle opettajista.

10—12 ja 23 §. Pykälien säännöksiä on täydennetty rinnastamalla rehtori opettajiin. Samalla 10 §:n sanamuoto on korjattu siten, että se ottaa huomioon virka- ja toimiehtosopimukset.

Voimaantulosäännökset. Jotta uudistus voitaisiin käytännössä toteuttaa vaivattomasti ja saada järjestelmä toimimaan välittömästi lain voimaantulosta, esitetään voimaantulosäännöksen 2 momentissa säädettäväksi, että täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa.

Hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että nykyiset rehtorin tai johtajan tehtäviä hoitavat

opettajan viran tai toimen haltijat siirretään perustettaviin rehtorin virkoihin tai toimiin ilman hakumenettelyä. Siirtyminen rehtorin virkaan tai toimeen siihen liittyvine kokonaispalkkauksineen ja -työaikoineen merkitsee oppilaitoksen rehtorina tai johtajana toimivan opettajan viran tai toimen haltijan asemassa melko suurta muutosta. Tästä syystä ehdotetaan siirtymäsäännöksen 4 momentissa, että rehtorina tai johtajana toimivan opettajan viran tai toimen haltijalle tulisi hänen niin halutessaan antaa mahdollisuus hoitaa rehtorin virkaa tai tointa väliaikaisesti enintään kaksi vuotta, minä aikana hän säilyttäisi opettajan virkansa tai toimensa ja siirto-oikeutensa rehtorin virkaan tai toimeen. Mainittua opettajan virkaa tai tointa ei tänä aikana saisi täyttää väliaikaisesti. Tämän jakson jälkeen hän voi joko siirtyä pysyvästi rehtorin virkaan tai toimeen taikka jäädä opettajan virkaansa tai toimeensa.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.

Maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetun lain 24 §:n perusteella on asetuksella tarkoitettu säätää rehtorin tehtävistä sekä rehtorin viran tai toimen kelpoisuusehdoista, haettavaksi julistamisesta, täyttämisestä, koeajasta ja valtakirjasta. Rehtorin tehtävät määrättäisiin edelleen jollekulle oppilaitoksen opettajista niissä tapauksissa, joissa oppilaitokseen ei ole perustettu rehtorin virkaa tai tointa.

Maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetun asetuksen (426/62) muutoksella säädettäisiin apulaisrehtorin tehtä-

vien määräämisestä jollekulle oppilaitoksen opettajista. Apulaisrehtori hoitaisi osan rehtorin tehtävistä. Niihin oppilaitoksiin, joihin ei tule apulaisrehtoria, määrättäisiin edelleen vararehtori.

Asetuksen muutoksen nojalla opetusministeriö määräisi rehtorin viran tai toimen haltijan palkkauksen perusteista, opetusvelvollisuudesta ja työajasta, kunnes näistä kysymyksistä erikseen sovitaan. Opetusministeriön päätöksellä tulisi myös ensimmäisen kerran määrättäväksi

apulaisrehtorin lisäpalkkio ja opetusvelvollisuuden huojennus.

3. Voimaantulo.

Ehdotettu lainmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivästä elokuuta 1981.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista 19 päivänä tammikuuta 1962 annetun lain (62/62) 8 §:n 2 momentti, 9—12 ja 23 §, sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 3 momentti 15 päivänä tammikuuta 1971 annetussa laissa (32/71) ja 12 § 31 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa ja 10 päivänä joulukuuta 1971 annetussa laissa (788/68 ja 861/71), seuraavasti:

8 §.

Johtokunnan apuna oppilaitoksen johtoa ja valvontaa varten on rehtori ja, milloin niin asetuksella säädetään, apulaisrehtori tai vararehtori.

9 §.

Valtion oppilaitoksessa voi olla rehtorin virka ja yliopettajan, lehtorin ja opettajan virkoja sekä erilaisia peruspalkkaisia toimia. Valtion oppilaitokseen voidaan ottaa ylimääräisiä toimenhaltijoita, tuntiopettajia ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä.

Yksityisluontoisessa oppilaitoksessa voi olla vakinainen rehtorin toimi sekä vakinaisia, ylimääräisiä ja tilapäisiä yliopettajia, lehtoreita ja opettajia samoin kuin tuntiopettajia, toimihenkilöitä ja muuta henkilöstöä.

10 §.

Valtionavustusta saavassa yksityisluontoisessa oppilaitoksessa suoritetaan rehtorille ja opettajille palkkaus samojen perusteiden mukaan kuin valtion maataloudellisten oppilaitosten vastaaville rehtoreille ja opettajille, jollei toisin ole sovittu.

Jollei valtion oppilaitoksessa ole vastaavaa virkaa, tointa tai tuntiopettajan tehtävää, ammat-

tikasvatushallitus määrää, minkä palkkausluokan tai palkkioperusteen mukaan palkkaus siinä tapauksessa maksetaan, jollei toisin ole sovittu.

11 §.

Milloin yksityisluontoisen oppilaitoksen rehtorilla, yliopettajalla, lehtorilla tai opettajalla on toimeen kuuluva asunto tai muita luontoisetuja, on niistä pidätettävä oppilaitokselle vastike samansuuruisena ja samojen perusteiden mukaan kuin valtion viran ja toimen haltijain virka-asuntojen ja muiden luontoisetujen vastikkeista on säädetty tai määrätty.

12 §.

Yksityisluontoisen oppilaitoksen rehtorilla, yliopettajalla, lehtorilla ja opettajalla on oikeus valtion varoista kustannettavaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeeseen soveltuvin osin samojen säännösten mukaan kuin virkaja työsuhteessa valtioon olevalla henkilöllä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun rehtorin, yliopettajan, lehtorin ja opettajan jälkeen suoritetaan valtion varoista perhe-eläkettä noudattaen soveltuvin osin, mitä siitä virka- tai työsuhteessa valtioon olleen henkilön osalta on säädetty.

23 §.

Yksityisluontoisten 22 §:ssä tarkoitettujen oppilaitosten rehtoreille ja opettajille myönnettujen eläkkeiden suorittamisesta vastaa valtio.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1981.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämän lain voimaantullessa siirretään oppi-

laitoksen rehtorina tai johtajana toimiva opettajan viran tai toimen haltija oppilaitokseen perustettavaan rehtorin virkaan tai toimeen.

Oppilaitoksen rehtorina tai johtajana toimiva opettajan viran tai toimen haltija voidaan hänen niin halutessaan määrätä hoitamaan rehtorin virkaa tai tointa väliaikaisesti enintään kahdeksi vuodeksi virkavapaana opettajan virastaan tai toimestaan, minä aikana hän säilyttää 3 momentissa tarkoitetun siirto-oikeutensa. Mainittua opettajan virkaa tai tointa ei tänä aikana saa täyttää väliaikaisesti.

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 1980.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri *Kalevi Kivistö*

